

OIKEUSHALLINNON HENKILÖKUNTA OHK RY

PERSONALFÖRENINGEN VID JUSTITIEFÖRVALTNINGEN PJF RF

Lakivaliokunnan kuuleminen 29.3.2017: HE 270/2016 laeiksi tuomioistuinlain ja eräiden muiden lakien muuttamisesta

On tärkeää, että perustuslain 3 § toteutuu eli tuomiovaltaa käyttää riippumattomat tuomioistuimet eikä sitä jaeta taloudellisista ja tuottavuussyistä tuomioistuinten ulkopuolelle. Kun tämä oikeus on näin määritelty, on valtiovallan myös turvattava kansalaisilleen tasapuoliset ja yhdenvertaisesti saavutettavat oikeuspalvelut. Toimintojen kehittäminen ja uusien teknologioiden hyödyntäminen ovat varmasti tarpeen, mutta sen on tapahduttava realistisesti ja käytännön mahdollisuudet huomioiden. On selvää, että henkilökohtainen asiointi vähenee, jos toiminnot ohjataan sähköisten palvelujen piiriin.

Käräjäoikeuksien organisointia ja hallintoa koskevien hankkeiden päällekkäisyydestä johtuen kokonaistilanteen hahmottaminen on tällä hetkellä mahdotonta. Onnistunut ja järkevä muutos edellyttäne toimivaa ja kustannustehokasta yhteistyötä eri sidosryhmien kanssa. Kyseeseen tulevat poliisi, syyttäjälaitos, oikeusapu ja ulosotto. Tällä hetkellä näillä kaikilla sektoreilla on menossa merkittävät organisaatiohankkeet saman aikaisesti. Miten yhteensopivuus on tarkoitus varmistaa?

Tietotekniikan hyväksikäytön laajentuminen on tätä päivää, mutta tiedossa on myös se tosiasia, etteivät valtionhallinnon mainitut hankkeet ole olleet toivotulla tavalla onnistuneita saati säästöjä toivotulla tahdilla tuottaneita. Näin on ollut myös oikeusministeriön hallinnonalalla. Puheena oleva esitys nojaa merkittävästi AIPA -hankkeeseen eli paperittomaan tuomioistuinlaitokseen. Suotavaa kuitenkin olisi ensin varmistaa jo olemassa olevien ohjelmien toimivuus ja sen jälkeen asianmukaisten testausten jälkeen siirtyä sähköiseen asiointiin hankkeessa mainitussa mittakaavassa. Huolestuttavaa nykykehityksessä on myös se, että ohjelmistojen suunnittelu, toteutus sekä käytön ja järjestelmien valvonta on siirtynyt enenevässä määrin ulkopuolisten laite- ja ohjelmistotoimijoiden käsiin (esimerkiksi Tieto, joka on monessa ohjelmistotoimittajana ja aloittanut yt-neuvottelut henkilöstönsä vähentämiseksi ja toisaalta sillä ei ole resursseja hoitaa esimerkiksi oikeusministeriön toimeksiantoja). Vaikka oikeudenkäynnit itsessään ovatkin suurelta osin julkisia, sisältää asiakirja-aineisto kuitenkin myös paljon yksityisyyden suojan piiriin kuuluvaa materiaalia. Näiltä osin vastuukysymyksiä olisi syytä selvittää.

Esityksessä viitataan useasti kielellisten oikeuksien turvaamiseen, vaikkakin myös todetaan, ettei säännöksen tarkoituksena edes ole ensisijaisesti varmistaa yksikielisten yksiköiden muodostaminen, vaan ennen kaikkea turvata palvelut niin suomen kuin ruotsin kielellä. Esityksessäkin on nähty kansliahenkilökunnan osalta ongelmia rekrytoinnissa asiakaspalvelun järjestämiseksi. Vaikka ei puhuttaisikaan sadoista kilometreistä päivittäisen työmatkan osalta, sen toteuttaminen käytännössä ajallisesti ja kohtuullisin kustannuksin on esteenä työpaikan vaihtohaluille. Kielellisten oikeuksien turvaaminen käytännössä jää esityksessä toiveikkaiden arvailujen varaan.

2010 toteutetusta käräjäoikeusuudistuksesta huolimatta käräjäoikeuksien välillä on edelleen eroja tuloksellisuudessa ja tuottavuudesta. Ministeriön tulosehjäyksestä huolimatta. Esityksessä korostetaan uudenlaista johtamista ja esimiehisyyttä. Edelleen kuitenkin esitetään julistettavaksi yhdistettävien käräjäoikeuksien johtajapaikat hakuun vain asianomaisten tuomioistuinten laamannien kesken. Mistä muutos? Tuntuu kohtuuttomalta, että tästä muuttumattomuuden tilasta saavat kaikesta huolimatta osansa

kansliahenkilöstö henkilövähennyksien muodossa. On totta, että yksikkökoon kasvattaminen luo ennen pitkää paremmat mahdollisuudet henkilöstön yleis- ja erityisosaamisen kehittämiseen ja joiltain osin haavoittuvuutta voidaan estää. Toisaalta erikoistuminen isommassa mittakaavassa kaventaa väkisin yleisosaamista ja esimerkiksi henkilöstön sairaustapauksissa sijaistustarpeen määräkin on aina isompi omien töiden ohella.

Kansliahenkilöstön rekrytoinnin osalta ei ole esitetty selvitystä, mikä tekisi isommasta yksiköstä houkuttelevamman pienempään verrattuna. Isommassa päinvastoin erikoistuminen kaventaa muuta osaamista. Koulutusmahdollisuudet ovat ainakin tähän mennessä olleet samat eli oikeastaan lähiesimiehille toteutetut päivät sekä käräjäsihteereille perus- ja jatkokurssipäivät. Mikäli käräjäoikeuksien hallinnon uudelleen järjestelyyn tähtäävä esitys menee läpi, ylenemismahdollisuudet kaventuvat entisestään. Esityksessä mainitun onnistuneen rekrytoinnin takaamiseksi tulisi huomio kiinnittää ehdottomasti palkkauksen perustason kiireelliseen korottamiseen. Tässä esityksessä puhutaan kuitenkin vain hallintopäällikkövirkojen perustamisesta.

Asiakkaan osalta kerrotaan, että yksittäinen kansalainen asioi tuomioistuimessa elämänsä aikana vain satunnaisesti, jos lainkaan. Edelleen kirjoitetaan, että hänelle merkityksellisintä on oikeudellisten palveluiden korkea laatu, eikä niinkään välimatka tuomioistuimeen. Kululaskentamalleja on haettu tilastoista koskien valtion varoista maksettuja palkkiota ja kuluja. Käräjäoikeuksissa asioi kuitenkin merkittävä määrä kansalaisia ilman valtiolta saatua oikeusapua. Käräjämatkojen pidentyessä kulut nousevat väistämättä ja voivat olla kestäättömät omista varoistaan maksavalle kansalaiselle. Esimerkiksi riita- ja työsuhteasioissa on usein suuri määrä todistajia, joiden kulut lankeavat ensi sijassa kutsujansa maksettavaksi. Todistelun asianmukainen vastaanotto asiakirja-aineiston selvittämiseksi etäyhteyksien kautta ei liene ongelmatonta. Esityksessä ei muutoinkaan puututa siihen, miten asianosaiset todellisuudessa aikovat etäyhteyksien ottamista toteuttaa jatkossa käräjäpaikalle saapumisen sijaan. Uudistus tässä muodossa ei siis todellakaan toteuta kaikille kansalaisille perusoikeuden mukaista oikeusturvaa.

Hankkeen osalta huolestuttavaa on, että uudistuksella saavutettavissa olevat säästöt on jo otettu huomioon valtion kehyksissä. Verkostohankkeen lisäksi käräjäoikeuksia koskevien muiden hankkeiden osalta ilmoitetut henkilöstövähennykset ovat huolestuttavia etenkin, kun työ keskeisten ohjelmistohankkeiden ja säädösmuutosten osalta on vielä kesken.

Outi Ahonen

Puheenjohtaja

puh. 050 5215 103 / ohk.ohkelo@gmail.com